

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Tomáše Foltase a JUDr. Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **R. S.**, zastoupený JUDr. Jiřím Cajthamlem, Dr., advokátem, se sídlem Modlanská 20, Teplice, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 3. 7. 2013, č. j. 78 Ad 13/2012 - 73,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Odměna advokáta JUDr. Jiřího Cajthamla, Dr., advokáta, **s e u r č u j e** částkou 3.146 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 3. 7. 2013, č. j. 78 Ad 13/2012 - 73, byla zamítnuta žaloba, kterou se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhal zrušení rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) ze dne 2. 7. 2012, č. j. 380 826 955/315-EK, kterým byly zamítnuty námitky stěžovatele proti rozhodnutí téhož správního orgánu ze dne 13. 4. 2012, č. j. 380 826 955/423 o přiznání starobního důchodu od 1. 5. 2001 ve výši 6.845 Kč měsíčně podle ust. § 29 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a čl. 5 odst. 2 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 116/1960 Sb., o Dohodě mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení (dále jen „Dohoda“). Krajský soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že mezi účastníky řízení nebylo žádného sporu o tom, že stěžovatel byl na území bývalého Sovětského svazu (konkrétně na území Kazachstánu) naposledy zaměstnán na

oddělení vnitřního hornického transportu jako strojvedoucí podzemní dopravy. Rozpor mezi nimi se týká výše přiznaného starobního důchodu, když stěžovatel má za to, že jemu přiznaný starobní důchod neodpovídá starobnímu důchodu, který by měl být přiznán pracovníku vykonávajícímu práci přes 40 let v hornictví. Krajský soud dospěl k závěru, že pro výpočet výše starobního důchodu stěžovatele je zásadní čl. 5 odst. 2 Dohody, podle něhož se občanům, kteří přesídlili z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany a po přesídlení nepracovali, vyměří důchody a jiné dávky z průměrného měsíčního výdělku zaměstnanců obdobného oboru a kvalifikace ke dni přiznání důchodu nebo jiné dávky v zemi, do níž přesídlili. V souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu je pro účely zjišťování průměrného měsíčního výdělku využíván informační systém Ministerstva práce a sociálních věcí. Z tohoto systému bylo zjištěno, že průměrný hrubý měsíční výdělek v České republice v předmětném období v oboru srovnatelném s oborem, ve kterém pracoval stěžovatel (strojvedoucí podzemní dopravy) činil 15.460 Kč. Po úpravě podle ust. § 15 zákona o důchodovém pojištění pak byl stanoven výpočtový základ ve výši 9.225 Kč. Za předmětnou dobu pojištění náleží stěžovateli starobní důchod podle ust. § 34 zákona o důchodovém pojištění ve výši 60 % výpočtového základu, tj. 5.535 Kč měsíčně, což je procentní výměra starobního důchodu ve smyslu ust. § 33 odst. 2 citovaného zákona. Spolu se základní výměrou stanovenou ve smyslu ust. § 33 odst. 1 citovaného zákona ve výši 1.310 Kč proto výše starobního důchodu k datu přiznání, tj. k 1. 5. 2001, činí 6.845 Kč měsíčně. Na základě výše uvedených důvodů dospěl krajský soud k závěru, že ČSSZ nepochybila, pokud nevyhověla požadavku stěžovatele ohledně zjištění průměrného výdělku pomocí znaleckého posudku, neboť ve věci si opatřila dostatečný a přezkoumatelný údaj o průměrném výdělku, který získala z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí, z něhož následně prováděla vlastní výpočet stěžovatelova starobního důchodu. Z téhož důvodu pak i krajský soud ve smyslu ust. § 52 odst. 1 s. ř. s. nedoplnil dokazování znaleckým posudkem za účelem zjištění průměrného výdělku.

Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodů uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. V kasační stížnosti krajskému soudu vytýkal porušení ust. § 77 s. ř. s. a čl. 2, 4 a 5 odst. 2 Dohody. Podle stěžovatele měl krajský soud připustit navržený důkaz znaleckým posudkem a neměl vycházet z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí. Dále stěžovatel vyslovil nesouhlas s krajským soudem, že informační systém, ze kterého bylo zjištěno, že průměrný hrubý měsíční výdělek v roce 2001 v oboru strojvedoucí podzemní dopravy v šachtě činil 15.460 Kč, přinesl přesnou a objektivní informaci o výši průměrného měsíčního výdělku. Tuto pochybnost akcentuje i to, že v řízení vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 78 Ad 6/2013, jehož účastnicí byla stěžovatelova manželka, bylo z téhož informačního systému zjištěno, že v oboru mechanik, opravář těžebních, stavebních, zemních strojů a zařízení činil průměrný hrubý měsíční výdělek v roce 1999 17.720 Kč. Stěžovatel dále poukázal na účel Dohody s tím, že nelze souhlasit s ČSSZ a krajským soudem, že není možno nárokovat výhody, které náleží za výkon zaměstnání v preferované pracovní kategorii – práce v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí. Na základě výše uvedeného stěžovatel navrhl zrušení rozsudku krajského soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

ČSSZ ve vyjádření ke kasační stížnosti vyslovila souhlas se závěry krajského soudu. Podle jejího názoru bylo třeba při stanovení důchodu vycházet z údajů sdělených

pokračování

Ministerstvem práce a sociálních věcí, o jejichž správnosti není důvodu pochybovat. Proto navrhla, aby kasační stížnost byla zamítnuta.

Stěžovatel v replice na vyjádření ČSSZ uvedl, že i když je o důchodech rozhodováno ve správním řízení, jde o spor mezi občanem a státem s prvky civilního práva. Formální posuzování postupu orgánu státu, omezené jen na správnost aplikace právních předpisů, je na místě jen v případě, že právní předpisy otázku řeší. Při absenci takové právní úpravy by i ve správním soudnictví mělo být umožněno v odůvodněných případech provedení důkazu, který by mohl vést k objektivnímu zjištění rozhodné skutečnosti, a to zejména proto, že v předcházejícím správním řízení rozhoduje o právech a povinnostech žadatele o starobní důchod jedna z potencionálně sporných stran. Jen tak je podle stěžovatele možné garantovat jeho ústavní právo na spravedlivý proces.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Podle ust. § 77 odst. 2 s. ř. s. může soud v rámci dokazování zopakovat nebo doplnit důkazy provedené správním orgánem, neupraví-li zvláštní zákon rozsah a způsob dokazování jinak. Soud jím provedené důkazy hodnotí jednotlivě i v jejich souhrnu i s důkazy provedenými v řízení před správním orgánem a ve svém rozhodnutí vyjde ze skutkového a právního stavu takto zjištěného.

Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu k citovanému ustanovení není povinností soudu provést jakýkoliv důkaz navržený účastníkem řízení. Rozsah případného doplnění dokazování soud zváží tak, aby nenahrazoval činnost správního orgánu (viz např. rozsudky ze dne 26. 11. 2008, č. j. 8 As 47/2005 – 104, ze dne 30. 5. 2013, č. j. 2 Afs 32/2012 – 33, či ze dne 27. 11. 2013, č. j. 8 As 9/2013 – 30, dostupné na www.nssoud.cz).

Ze správního spisu vyplynulo, že ČSSZ ke skutkovým závěrům dospěla na základě vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 8. 3. 2012, č. j. 2012/18910-313, které na její žádost poskytlo údaj o průměrném hrubém měsíčním výdělku v České republice k datu přiznání starobního důchodu stěžovateli v oboru strojírenské dopravy v šachtě, který byl čerpán z informačního systému o průměrném výdělku, jenž byl zřízen podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Tento podklad pro rozhodnutí si ČSSZ vyžádala na základě čl. 5 odst. 2 Dohody, podle níž se občanům, kteří přesídlili z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany a po přesídlení nepracovali, vyměří důchody a jiné dávky z průměrného měsíčního výdělku zaměstnanců obdobného oboru a kvalifikace ke dni přiznání důchodu nebo jiné dávky v zemi, do níž přesídlili.

Takový postup je zcela v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu. V této souvislosti lze poukázat na rozsudek ze dne 15. 2. 2012, č. j. 3 Ads 171/2011 – 78, v němž se uvádí, že „Pro výpočet výše starobního důchodu stěžovatele je zásadní ustanovení článku 5 odst. 2 Dohody, podle něhož se občanům, kteří přesídlili z území jedné smluvní strany na území

druhé smluvní strany a po přesídlení nepracovali, vyměří důchody a jiné dávky z průměrného měsíčního výdělku zaměstnanců obdobného oboru a kvalifikace ke dni přiznání důchodu nebo jiné dávky v zemi, do níž přesídlili. K tomuto ustanovení nebyl v rámci Protokolu k Dohodě připojen žádný dodatek, který by je podrobněji upravoval, po celou dobu platnosti Dohody nebyl přijat ani žádný jiný obecně závazný předpis, který by stanovil, jak v těchto případech postupovat. Posuzování této otázky tedy bylo vždy výhradně věcí úvahy nositele sociálního zabezpečení (pojištění) v návaznosti na metodiku jeho nadřízeného orgánu – Ministerstva práce a sociálních věcí. Pro účely zjišťování průměrného měsíčního výdělku je tedy nositelem pojištění využíván zmiňovaný informační systém Ministerstva práce a sociálních věcí.“

Lze tedy souhlasit s krajským soudem, že údaj o průměrném hrubém měsíčním výdělku v České republice získaný z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí mohl sloužit jako podklad pro rozhodnutí ČSSZ. Ostatně stěžovatel ani ve správním, ani v soudním řízení nepředložil žádný důkaz, který by správnost údajů obsažených v citovaném informačním systému zpochybňoval. Nelze odhlédnout ani od toho, že ze správního spisu vyplývá, že Ministerstvo práce a sociálních věcí informaci o průměrném výdělku v předmětném oboru poskytlo již v roce 2008 (viz vyjádření ze dne 2. 10. 2008, č. j. 2008/64684-432), přičemž uvedená částka se shoduje s částkou sdělenou ve vyjádření ze dne 8. 3. 2012, č. j. 2012/18910-313, o které se opírá napadené správní rozhodnutí.

Pokud stěžovatel poukazoval na řízení vedené s jeho manželkou u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 78 Ad 6/2013, resp. na průměrný hrubý měsíční výdělek v oboru mechanik, opravář těžebních, stavebních, zemních strojů a zařízení, je třeba uvést, že v dané věci Nejvyšší správní soud posuzuje zákonnost rozhodnutí vztahujícího se ke stěžovateli, nikoliv k jiné osobě. Navíc stěžovatelem uváděný obor se liší od oboru stěžovatele, neboť stěžovatel nevykonával práci v oboru mechanik či opravář, ale při obsluze strojů, a jeho odměňování proto mohlo být značně odlišné. Ostatně to nepřímou vyplývá i z vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí, resp. rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 7. 2013, č. j. 78 Ad 6/2013 – 50, který je znám Nejvyššímu správnímu soudu z jeho úřední činnosti, v němž se uvádí, že „Ministerstvo práce a sociálních věcí České správy sociálního zabezpečení v odpovědi ze dne 4. 10. 2012, č. j. 2012/78198-313, sdělilo, že průměrný hrubý měsíční výdělek v České republice za období 1. a 3. čtvrtletí roku 1999 v oboru mechanik, opravář těžebních, stavebních, zemních strojů a zařízení (KZAM-R 72354) činil 17.720,-Kč, a v oboru obsluha zemních a příbuzných strojů (KZAM-R 72354), činil 13.410,-Kč.“ Z tohoto rozsudku je tedy zřejmé, že činnost spočívající v obsluze strojů (jejich řízení) byla méně honorována než jejich opravování (seřizování). Stěžovatel přitom vykonával činnost spočívající v obsluze, resp. řízení strojů (strojvedoucí).

Nejvyšší správní soud tedy považuje provedené dokazování za dostatečné pro zjištění skutkového stavu. Podle Nejvyššího správního soudu krajský soud postupoval zcela v souladu s právní úpravou, resp. judikaturou.

Nejvyšší správní soud se rovněž ztotožňuje s krajským soudem v tom, že pro věc je nepodstatné, že stěžovatel na území bývalého Sovětského svazu pracoval v hornictví. Stěžovatel totiž na území České republiky nevykonával činnost v preferované pracovní kategorii, a tudíž nemůže nárokovat výhody, které plynou z výkonu zaměstnání

pokračování

v takovém zaměstnání. Tento výklad není v rozporu ani s Dohodou, neboť ta na takovou situaci nepamatuje.

Ve vztahu k podstatě dané věci je třeba doplnit ve shodě s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 2. 2012, č. j. 3 Ads 171/2011 – 78, i to, že Dohoda byla uzavřena v roce 1959 a účinnosti nabyla dne 1. 7. 1960. Jednalo se typově o teritoriální smlouvu, u níž se v oblasti důchodového zabezpečení uplatňuje pravidlo, podle něhož hodnocení dob zaměstnání pro posouzení důchodových nároků a vyplácení důchodů je prováděno vždy pouze jednou z institucí sociálního zabezpečení smluvních států podle aktuálního bydliště žadatele o důchod či poživatele důchodu. Dohoda byla uzavřena za účinnosti zákona č. 55/1956 Sb. o sociálním zabezpečení, a tomu pak odpovídala i právní úprava jednotlivých institutů ve smlouvě ohledně posouzení nároku na dávku a stanovení její výše. Dohoda se postupem času v důsledku společenských, politických i právních změn po roce 1989 stala anachronickou, její aplikace byla čím dál tím obtížnější a až na samou hranici použitelnosti se dostala po nabytí účinnosti zákona č. 155/1995 Sb., kterým byl v České republice dokončen přechod ze systému důchodového zabezpečení na systém důchodového pojištění. V této souvislosti lze poukázat na výkladové potíže s pojmem přesídlení podle čl. 7 Dohody, požadavek na souhlas smluvních stran podle bodu II. Protokolu, problémy s určením metody stanovení průměrného měsíčního výdělku podle čl. 5 odst. 2 v případech, kdy důchodce po přesídlení pracoval a tato doba by proto na rozdíl od dřívější úpravy spadala do rozhodného období podle ust. § 18 citovaného zákona, případně též problém vylučování dob z rozhodného období pro stanovení tohoto výdělku, byly-li získány na území druhého smluvního státu. To vše, spolu s dalšími skutečnostmi, pak vedlo k vypovězení Dohody českou stranou, aniž však byla tato smlouva nahrazena jinou. Po zániku Dohody není Česká republika účastníkem žádné smlouvy o sociálním zabezpečení, která by byla koncipována výhradně na teritoriálním principu. Ze smluv smíšeného typu stojí za zmínku Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení, která ve vztazích mezi oběma státy nahradila právě Dohodu, a kde se v návaznosti na to promítl teritoriální princip do hodnocení získaných dob pojištění podle přechodného ustanovení čl. 39 odst. 4 Smlouvy. V této souvislosti je třeba doplnit i to, že ČSSZ vydala napadené rozhodnutí o nároku stěžovatele na starobní důchod s použitím Dohody v době, kdy tato již nebyla součástí právního řádu České republiky (dne 2. 7. 2012) a kdy zároveň neexistovalo žádné ustanovení smlouvy ji nahrazující či jiného právního předpisu, který by tuto Dohodu učinil i po ukončení její platnosti použitelnou, či které by danou problematiku upravovalo shodně. Dále je třeba uvést, že od 1. 1. 1996 (s účinností zákona č. 155/1995 Sb.) jsou v České republice přiznávány důchodové dávky téměř v plném rozsahu na pojistném principu. Vznik nároku na dávku i výše dávky jsou tak závislé na získané době pojištění a výši příjmů, z nichž bylo do systému důchodového pojištění České republiky odvedeno tomu odpovídající pojistné. Stěžovatel v daném případě ovšem na území České republiky po přesídlení nepracoval a do systému důchodového pojištění neodvedl žádné pojistné. Druhou smluvní stranou přitom nejsou, a ani v minulosti nebyly, do systému důchodového pojištění České republiky v rámci provádění Dohody refundovány za zápočet dob zaměstnání žádné finanční prostředky.

Nejvyšší správní soud neposoudil jako důvodné ani stížní námitky ohledně porušení práva na spravedlivý proces. Spravedlivý proces představuje základní právo každého

jednotlivce, aby jeho věc byla projednána v procesu, který splňuje zákonná a ústavní pravidla spravedlnosti a dále představuje právo na spravedlivé rozhodnutí, které by z takového procesu mělo vzejít. Podle Nejvyššího správního soudu bylo takovým způsobem postupováno. Podrobněji viz výše.

Z výše uvedených důvodů není kasační stížnost důvodná, a proto ji Nejvyšší správní soud podle ust. § 110 odst. 1 poslední věta s. ř. s. zamítl. O kasační stížnosti rozhodl bez jednání, protože mu takový postup umožňuje ust. § 109 odst. 2 s. ř. s.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel v řízení úspěch neměl, a proto mu právo na náhradu nákladů řízení nenáleží a ČSSZ nemá právo na náhradu nákladů řízení na základě ust. § 60 odst. 2 s. ř. s.

Stěžovateli byl pro řízení o kasační stížnosti ustanoven advokát a v takovém případě platí hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Náklady řízení sestávají z odměny advokáta za dva úkony právní služby (dvě písemná podání ve věci samé) ve výši 2 x 1.000 Kč podle ust. § 7, § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů a náhrady hotových výdajů ve výši 2 x 300 Kč podle ust. § 13 odst. 3 citované vyhlášky. Protože advokát je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se jeho odměna o částku odpovídající této dani, kterou je povinen odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tj. o 546 Kč. Celková částka odměny proto činí 3.146 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 2. května 2014

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu